

ฐานกรณ์ของอักษร

ฐาน คือ ที่ตั้งที่เกิดของอักษร มี ๖ คือ
กณฺโหล คอ   ตาลุ เพดาน   มุทฺธา ศีรษะ หรือ ปุ่มเหงือก
ทนฺโต ฟัน   โอฺฏฺโหล ริมฝีปาก   นาสิกฯ จมูก

อักษรที่เกิดในฐานเดียว

อ อา, ก ข ค ง, ห ฌ ตัวนี้ เกิดในคอ เรียกว่า
กณฺฐชา

อิ อี, จ ฉ ช ฌ ญ, ย ฌ ตัวนี้ เกิดที่เพดาน เรียกว่า
तालुचा

อุ ฐ ท ฒ ณ, ฬ ฬ ตัวนี้ เกิดในศีรษะ หรือ เกิดที่
ปุ่มเหงือก เรียกว่า **มุทฺธา**

ด ถ ท ฐ น, ล ส ฬ ตัวนี้ เกิดที่ฟัน เรียกว่า
ทนต์ชา

อ อุ, ป ผ พ ภ ม ฬ ตัวนี้ เกิดที่ริมฝีปาก เรียกว่า **โ**
อฺฏฺฐชา

นิคคหิต เกิดในจมูก เรียกว่า **นาสิกฐานชา**

อักษรที่เกิดใน ๒ ฐาน

เอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและเพดาน เรียกว่า **กณฺฐतालु**

โ เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและริมฝีปาก เรียกว่า **กณฺโหลอฺฏฺฐ**

พยัญชนะที่สวดวรรค ๕ ตัว (ง ญ ณ น ม) เกิดใน ๒
ฐาน คือ ตามฐานของตนๆ และจมูก เรียกว่า **สกณฺฐานนาสิก**
อฺฐานชา

ว เกิดใน ๒ ฐาน คือ ฟันและริมฝีปาก เรียกว่า **ทนต์อฺฏฺฐ**
ห ที่ประกอบด้วยพยัญชนะ ๘ ตัว คือ ญ ณ น ม, ย ล ว
ฬ เกิดแต่อก เรียกว่า **อรชา**

ห ที่ไม่ได้ประกอบด้วยพยัญชนะเหล่านี้ เกิดในคอตตาม
ฐานเดิมของตน เรียกว่า **กณฺฐชา**

กรณี คือ ที่ทำอักษร ๔ อย่าง

---

๑. ขิวหามขณฺ ทามกลางลิ้น เป็นกรณีของอักษรที่เป็นतालชะ
ได้แก่ อิ อี, จ ฉ ช ฌ ญ, ย

๒. ขิวโหปคฺ ถัดปลายลิ้นเข้ามา เป็นกรณีของอักษรที่เป็น
มูทชะ ได้แก่ ฎ ฐ ฑ ฒ ณ, ฬ ฬ

๓. ขิวหคฺ ปลายลิ้น เป็นกรณีของอักษรที่เป็นทันตชะ ได้แก่
ด ถ ท ฐ น, ล ส

๔. สกณฺฐาน ฐานของตน เป็นกรณีของอักษรที่เหลื่อจากนี้ ได้แก่
อักษรที่เป็นกณฺฐชะบ้าง โอณฺฐชะบ้าง นาสิกณฺฐานชะบ้าง และของ
อักษรที่เกิดใน ๒ ฐานทั้งหมด

เสียงอักษร

สระสั้น ๑ मात्रา

สระยาว ๒ मात्रา

สระที่มีพยัญชนะสังโยคอยู่เบื้องหลัง ๓ मात्रา

พยัญชนะทั้งปวงจึง मात्रา

โฆสะ และ อโฆสะ

พยัญชนะที่มีเสียงก้อง

เรียกว่า

โฆสะ

พยัญชนะที่มีเสียงไม่ก้อง

เรียกว่า

อโฆสะ

พยัญชนะที่ ๓, ที่ ๔, ที่ ๕ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ค ข ง, ช ฌ ญ, ท ฒ ณ, ท ฐ น, พ ภ ม, และ ย ร ล ว ห ฬ ๒๑ ตัว เรียกว่า **โฆสะ**

พยัญชนะที่ ๑, ที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ก ข, จ ฉ, ฎ ฏ, ต ฑ, ป ฝ, และ ส ๑๑ ตัว เรียกว่า **อโฆสะ**

นิคคหิต (°) นักปราชญ์ผู้รู้คัมภีร์ศัพทศาสตร์ประสงค์เป็น **โฆสะ** นักปราชญ์ฝ่ายศาสนาประสงค์เป็น **โฆสาโฆสวิมุตติ** คือ พ้นจากโฆสะและอโฆสะ

สัททิล และ ธนิต

พยัญชนะวรรคที่เป็นโฆสะ และ อโฆสะ แบ่งเป็น ๒ ตามเสียงหย่อนและเสียงหนัก

พยัญชนะที่ถูกล้วนของตนหย่อน ๆ ชื่อว่า **สัททิล**

พยัญชนะที่ถูกล้วนของตนหนัก บันลือเสียงดัง ชื่อว่า **ธนิต**

พยัญชนะที่ ๑ และ ที่ ๓ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ก ค, จ ช, ฎ ฏ, ต ฑ, ป ฝ เป็น **สัททิล**

พยัญชนะที่ ๒ และ ที่ ๔ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ข ฌ, ฉ จ, ฐ ฒ, ถ ฐ, ผ ภ เป็น **ธนิต**

เสียงพยัญชนะ

เมื่อผู้ศึกษากำหนดจำ โขสະ อโขสະ สิริล ธนิต ได้แล้ว ฟังรู้เสียง ดังนี้

สิริลโขสະ ได้แก่ พยัญชนะที่ ๑ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ก, จ, ฉ, ต, ป มีเสียงเบากว่าทุกพยัญชนะ

ธนิตโขสະ ได้แก่ พยัญชนะที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ข, ฉ, ฐ, ถ, ผ มีเสียงหนักกว่าสิริลโขสະ

สิริลโขสະ ได้แก่ พยัญชนะที่ ๓ และ ที่ ๕ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ค, ง, ช, ญ, ท, ณ, ท, น, พ, ม มีเสียงดังกว่าธนิตโขสະ

ธนิตโขสະ ได้แก่ พยัญชนะที่ ๔ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ฆ, ฌ, ฒ, ฐ, ภ มีเสียงดังก้องกว่าสิริลโขสະ

พยัญชนะสังโยค

ลักษณะที่จะประกอบพยัญชนะซ้อนกัน มีหลักดังนี้

พยัญชนะวรรค

พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ และที่ ๒ ในวรรคของตนได้

ก กก	สกโก จกก	กข	อกขิ
จ จจ	กัจจ	จฉ	กจฉา มิจฉา
ฉ ฉฉ	วฉฉิ	ฉฐ	ฉฐฐิ
ต ตต	อตตา	ตถ	จตตถิ
ป ปป	สิปป สปป สปปิ	ปผ	ปปผ

พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ และที่ ๔ ในวรรคของตนได้

ค คค	อคคิ อคโค	คฆ	อคโข
ช ชช	มชช อชช	ชฌ	มชฌ
ช ๓๓	จ๓๓ โช ๓๓	๓ฒ	อ๓๓ โฒ มั่งคั่ง
ท ทท	สทโท	ทฐ	สทฐา ลทฐิ
พ พพ	สพพ	พภ	คพโภ อพพาน อพโภกาโส

พยัญชนะที่ ๕ สดวรรค ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว ยกเว้นแต่ตัว ง ซึ่งเป็นตัวสะกดอย่างเดียว มิได้มีสำเนียงในภาษาบาลี ซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้

ก ข ค ฌ ง

งก = สงฺโก งบ = กงฺขา งค = องคํ งบ = สงฺโฆ

จ ฉ ช ฌ ญ

ญจ = ปญจ

ญฉ = อุญฉา

ญช = ปญชโร

ญฌ = วญฌา

ญญ = ปญญา

ณ ฐ ฑ ฒ ณ

ณฐ = กณฐโก

ณฐ = กณฺโฐ

ณฑ = คณฺฑิ จณฺโฑ

ณฒ = สณฺฒมิ

ณณ = กณฺเณ

ด ถ ท ฐ น

นุด = ขนฺติ, สนฺติ

นถ = ปนฺโถ

นท = จนฺโท

นฐ = อนฺโธ สนฺธิ

นน = นินฺนโน

ป ผ พ พ ม

มป = อนุกมฺปํ

มผ = สมผสฺโส

มพ = อมพวานํ

มม = อมม

พยัญชนะอวรรค

๑. พยัญชนะ ๓ ตัว คือ **ย ล ส** ซ่อนหน้าตัวเองได้
เช่น **เสยโย อสโส สลล** เป็นต้น

๒. พยัญชนะ ๔ ตัว คือ **ย ร ล ว** ถ้าอยู่หลังพยัญชนะตัวอื่น
จะออกเสียงผสมกับพยัญชนะตัวหน้า

เช่น **คารยห์ วากย์ ภทรุ ชิวหา เกลโส กลยาโณ** เป็นต้น

๓. **ส** เมื่อใช้เป็นตัวสะกด มีสำเนียงเป็น อสุมะ คือ มีลมออกจาก
ไรฟันหน้อยหนึ่ง เช่น **ปฺริสสฺมา ตสฺมา อายสฺมา** เป็นต้น **เหมือน S**

๔. **ห** ถ้าอยู่หน้าพยัญชนะอื่น จะทำให้สระที่อยู่ข้างหน้าตน
ออกเสียงมีลมมากขึ้น เช่น **พฺรหฺมา** เป็นต้น

ห อยู่หลังพยัญชนะ ๘ ตัว คือ **ญ ญ น ม, ย ล ว ฬ** มีเสียงผสม
กับพยัญชนะนั้น

ญ ปญโห

ญ อุญโห

น นฺหาตฺวา

ม ตฺมฺเห

ย ตฺยฺห์ คารยฺหา

ล วฺลฺหฺเต

ว วฺวฺหานั

ฬ มฺฬฺโห วฺฬฺโห